THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.
Subscription: $6.00 per year.
WINNIPEG — MANITOBA
Established 1910 Phones: 55 409—57 213

ווי הואווער העלפט די ארבעטסלאזע

אין קיין ציוויליזירטן לאנד ווערן די ארבעטסלאזע ניט אזוי איינגערירט און איבערגעלאזן צו זייער אייגענעם גורל און צו דער גוטן הארציקייט פון פילאנטראפן, ווי אין דער רייכער אמעריקע. און אמעריקע אין מאקע האטט זיך דאס איינציקע לאנד, וואו עס ווערט ניט געמאכט אפילו קיין שום פארזוך פון דער רעגירונג צו פארברענגען די ארבעטסלאזע און צו וויסן כאטש זייער צאל.

די רעגירונג פון פרעזידענט הואווער, ווערט באהויפטעט, מיי־דעט אויס די רעגיסטראציע גאנז אנדזיבטלאך. מר. הואווער האט גע־וואונען די פרעזידענטשאפט פון די פאראייניקטע שטאטן דורך זיין צוזאג פון פראספערטעט פאר'ן לאנד. אין דערפאר האט ער זיך כסדר באמיט צו לייקענען דעם קריזיס וואס איז געקומען אונטער זיין אד־מיניסטראציע. און איצט האט ער מורא צו אנטפלעקן פאר דער וועלט דעם גזואלדיקן פארנעם פון דער ארבעטסלאזיקייט אין לאנד. וואס טרעפט איבער אין דער הינזיכט וועלכן ס'איז אנדער לאנד, — אפילו אזא עקאנאמיש געדריקטן לאנד, ווי דייטשלאנד.

אבער באמת דארף פרעזידענט הואווער ניט האבן קיין רע־גיסטראציע פון ארבעטסלאזע, צוליב וואס מאכן אויסאבן אויף דעם? ער איז דאך קעגן דעם אז די רעגירונג זאל דירעקט העלפן די ארבעטס־לאזע, — דאס לאזט ער איבער פאר די פילאנטראפן. איז וואס איז דער אנטערשייד, צי אין לאנד איז דא זיבן צי צען מיליאן ארבעטסלאזע?

מען דארף אבער ניט זיין אומגערעכט צו פרעזידענט הואווער. ער זוכט אויך עפעס טאן פאר די ארבעטסלאזע. ער וויל אויך אויפן אויפן, און עס מאכט דערפאר מאקע אין אמעריקע, און עס מאכט דערפאר מאקע ווייטער ניט אויס. וויפל מיליאנען איינציקע ארבעטסלאזע אין לאנד גייען אויס פון הונגער. די רעגירונג, קומט עס אויס, איז ניט מחייב צו זארגן זיך פאר יעדן איינעם פון זיי באזונדער, — דאס איז אן אויפגאבע פאר נוטהארציקע מענשן.

וואס די רעגירונג דארף טאן איז — צו ברייגגען פראספערייטעט איין לאנד. אין נאך דריי יאר פון הייקפדיקן קריזיס, מאכט איצט פרעזי־דענט הואווער אויפן פרעמדן יאר פון זיין אדמיניסטראציע און ערב דעם וואל יאר, זיין לעצטע אין גדעסטע אנשטרענגונג צו ברייגגען צו שלעפן די פראספערייטעט אין לאנד פאר די אויגען. . . און דאן וועט דאך שוין כמילא זיין אויס מיט דער גרויסער ארבעטסלאזיקייט. אין עס וועט בלייבן בלויז די קליינע, געוויינלאכע ארבעטסלאזיקייט. . . .

פרעזידענט הואווער האט דערזיי גראנדיעזע פלעגער, — ערשט מענס. אויף וויפל ס'איז שייך אינטערנאציאנאלע חובות רעזידירן זיי, און, צווייטנס, גרינדן אין לאנד א קאלאסאלע קרעדיט קארפאראציע, מיט א קאפיטאל פון אנדערהאלבן ביליאן דאלאר, פון וועלכע די רע־גירונג זאל בייטראגן א האלבן ביליאן. דער קאפיטאל זאל אויסגעגעבן ווערן פאר הלוואות "צו אינדוסטריע און אגריקולטור". און, ווי דער פרעזידענט גלויבט, וועט דער פאקט אליין וואס אזא קארפאראציע איז דא, דערמיט־קן אויף אזויפיל א געפיל פון צוטרוי אין לאנד, אז מען וועט דארפן בלויזיק הלוואות.

אוי, איז דער אנטערשטער שורה, — ווי א דעמאקראטישער סעמאטאר, א ריכטיק באמערקט, — דער כרעזידענט וויל העלפן די ארבעטסלאזע. ווך העלפן אויסלענדישע רעגירונגען, די באנקירן אוי די איינבאן מאגנאטן, אויסער דו ארבעטסלאזע זעלבסט . . .

אבער דערמיט באשריינקט זיך נאך ניט פרעזידענט הואווערס הילף־בריינקייט פאר די ארבעטסלאזע. ער האט נאך א זאך, וואס וועט דאכט זיך שטארק אפעלירן צו די אפיציעלע פירער פון דער אמעריק־קאנער פראפעסיאנעלער ארבעטערשאפט און וואס וועט אויסקויפן א סך פון זיינע זינד אין אייערע אויגן. און אפשר איז דאס טאקע די שטארקסטע קארט אין זיינע הענט ערב די וואהלן?

מיר מיינען דא זיין פראגארם פון נייע רדיפות אין באשריינ־קונגען קעגן א"מ גראנטן. — דאכט זיך צום ערשטן מאל איינגעלאסן אין א פרעזידענטס "מעסעדזש" צום קאנגרעס: דער אפסאפרטן פלאן אין שטרייגנערע דעפארטאציע געזעצן אין אנקאפארירונג אין געזעץ פון די אדמיניסטראטיווע אימיגראציע באשריינקונגען.

מיט וואס די אפסאפרטן גזירה, די פארקלענערונג פון דער אי־מיגראציע אויף נאך עטלאכע צעצעלך טויזנט א יאר און די פארגרע־סערונג פון דער דעפארטאציע אויף נאך עטלאכע טויזנט א יאר וועט העלפן די צען מיליאן ארבעטסלאזע. קאנען מיר ניט איינזעען. אבער צו וואהן מיר אז דאס קאן טאקע ניט אויפגעטון ווערן אין א יאר. ניטא קיין אויגן אז דרייבן בלויז די אימיגראנטן אפנים אויגט דער בעס־טער מיטל צו קרינגן שטימען.

אט אזוי גרייט זיך פרעזידענט הואווער צו דעם אנקומענדיקן יום־הדין!

דייטשלאנדס עקאנאמישער דעקרעט

דער נייער דעקרעט פון דער דייטשער רעגירונג צו שניידן שכי־רות און פרייזן פון לעבנס מיטלען האט צו זיך, דאכט זיך, קיין גלייכן ניט אין דער געשיכטע פון מאדערנע מלוכות. לויט דעם גרויסן פאר־נעם, אויסער אפשר אין סאוועטן פארבאנד, וואו די ווירטשאפט איז א מליכה'שע, און אפשר אויך אין איטאליע, וואו די רעגירונג איז א דיקטאטאריש.

און אויב דייטשלאנד האט אנגענומען אזא דרייגגדיקן מיטל, מוז דא זיין א וואיקע אורזאך פאר דעם. די דאזיקע אורזאך קאן ניט זיין קיין אינערלאכע, ווייל אינערלאך האט זיך די לאנע פאקטיש ניט געגעדט מיט עס דיינען געשטיגן געוואָרן די פארדינסטן פון אכבעטער און אנגעסטעלטע. אבער אין דער זעלבער פראפארציע זיינען אויך געשיכן גרויסן פריזן פון לעבנס־מיטלען־רענט־צינזן אויף הלוואות און א. וו.

דער איינציקער אינערלאכער געווינס פאר דער רעגירונג, וועט אפשר זיין דאס, וואס איר שטייערן הכנסה וועט פארגרעסערט ווערן אין דערפון. די הויכע טעמים פאר דעם שוים זיינען אבער איסלעגדיר־שע, אין הייפזאכלאך דער פאל פון'ם אנגלישן פונט.

דייטשלאנד איז שוין געטראפן געווארן אויף דעם אנגלישן און וועלט מארק מיט דעם פאל פונ'ם אנגלישן פונט. צו קאנען קאנקו־רירן מיט אנגלאנד, האט דייטשלאנד געמוזט פארבליבן אויף אן ארט סחורות.

דאס זי דאס געקאנט דערגרייכן דורך אינפלאציע. אבער זי האט שוין געלערנט איר שווערע אינפלאציע לעקציע און איז אנטו־שלאסן אנצוהאלטן דעם וועגט פון איר מארק. פארבלייבט איר צו פארבליקן אירע סחורות אויף א קונקטלאכן איפן, דורך שניידן שכירות און פרייזן פון רויע פראדוקטן. אבער כדי ניט אויפצוברייגגען די ארבעטער, האט זי געמוזט זעגן, אז די ארבעטער זאלן וואס ניי־קער פארלירן דורך דעם, און אז מיט זייערע קלענערע שכירות זאלן זיי קאנען קויפן וויפל פריער מיט די גרעסערע.

— אין דאס האפט זי צו דערגרייכן דעם דעם רעגירונגס דעקרעט.

מיר האבן אין די לעצטע יארן גע־לעבט אין פוילן אין דער איבערצייג־גונג, אז אויפן געבוט פון די קאנגרעס־טיקע באציאונגען צווישן דער אידי־שער און פוילישער געזעלשאפט, אין לכל הפחות געקומען צו א געוויסער ענטשפאנונג, עס האט זיך אונז־אויס־געריכט, אז די אזוי גרויסע באריכ־טע פעריאדן פון פאגראמען אויף אידן, פון ניפטיקער אנטסעמיטישער הע־צע, פון ברוטאלע אנפאלן אויף דער אידישער מינדערהייט פון דער מדינה הייט פון דער מדינה — זיינען שוין גענצלאך און אויף אייביק פארשוואונ־דען. מיר האבן געטראכט, אז ענ־לאך האט די פוילישע באפעלקערונג פארשטאנען דעם עלעמענטארן לע־בענס אמת, אז מען קאן ניט לעבן אין אנגעשטריינגטע באציאונגען און אין אן אומאויפערלאכן קאמף מיט א באפעלקערונג וואס שטעלט מיט זיך פאר עלה פראצענט פון דער גאנצער לאנדעס־באפעלקערונג. מיר האבן גע־גלויבט, אז די פוילישע פאליטישע אר־גאניזאציעס, וועלכע האבן פרעטענ־זיעס צו זיערן די הערשער פון לאנד — קאנען זיך ניט אין זייער פאליטי־שער טעטיקייט אויסהלפן מיט אנ־טיסעמיטישער הצעע, וועלכע זאל טראגן א ריין כולט'ן פאגראם כארא־טער אין וואס זאל דערפירן צו באפאר־לען אין שלאגן די אידישע בירגער, צו פארוואונדן זיי, צו שטערן די רו אין לאנד, מיט גזואלד און טערער מעשים אריינשטופן די אידן פון זיי־ערע אזוי אויף הערשנדע. עס איז שוין אויך נעגיג אונטערגעהאל־טן און שואכע עקאנאמישע פאזיציי־ען, צו באזייטיגן מיט כוח, מיט די ברוטאלסטע, ווילדסטע מנאפלן דער רואיקער אידישער שטודירנדער יוגנט פון די שולן, אין וועלכע די איז מיט אזוי פיל אנשטרענגונגען ענדלאך גע־לונגען אריינצוקריגן זיך.

די געשעענישן אין פוילן אין די לעצטע טעג האבן אונז איבערגעריינגט, אז מיר האבן געלעבט אין א גע־וויסן טעות. אז מיר האבן איבערגע־טרייבן אין דער אפשאצונג ניט נאר פון די עלעמענטארע מאראלישע גע־פילן נאר זאגאר פון דער מלוכה'שער פאראנטוואָרטלאכקייט פון דעם פוי־לישן ענדערשן לאנד. זיי, די פוי־לישע ענדערשע, האבן זיך נאר ניט געענדערט.

דאס, וואס איז פארגעקומען די לעצ־טע טעג אין פוילן, דאס אראנזיירן מיינונגען יוגנעליין אונטער בולט'ע נישל, גיט די לעזער דעם שליסל צו זייערע ווערק. זייערע פרעזענטאלאכע אנפארדערונגען אויף אידן אין די באציאונגען אט די לאזונגען אי־געלט מיט זייער שאפונג. דער לעזער מוז ראגאירן אויף ביידע זאכן צוגלייך. אין מוז אדער אנגענומען פאר ליב אדער פארוואדן דעם אייזאר מיט זייערע ווערק פון פוי־לישע אין שטעטערן.

— דייטש דער קריטיקער — האט זיין סובייעקטיוויטעט אין אינ־טערעסאנטער פילפארביקער לעבן. ניט פארגעסן קיין אנגנדע אפשפיגלונג אין זיין שאפונג, וועלכע ווערט כמ־עס אין שאפן געשעפט אין זיינע הויכט אין זיינע אומפאייליקע פרעזענטאלאכע לייד־ן, קאמ־טער הערן? רעזולט? אבער דאס וואר־ן אין־ן־ר־ן־ן־ן